

Hea lugeja!

Eesti Sõjamuuseum – Kindral Laidoneri Muuseum (ESM) otsustas 2011. aasta alguses kujundada oma aastaraamatu ümber ühelt poolt laiemale lugejaskonnale mõeldud, teiselt poolt aga mõnevõrra kõrgema sihiga Eesti sõjaajaloo aastaraamatuks. Uuendatud sarja hakati välja andma koostöös Tallinna Ülikooli kirjastusega.

Käesolevaga jõuab sõjaajaloost huvitatud lugeja lauale uue aastaraamatu teine number. Siinne ajakiri, nagu seda tüüpi väljaannetele kombeks, on tervikuna kättesaadav ka muuseumi koduleheküljel.

ESMi ülesannete hulgas on tavapärasemate muuseumiülesannete kõrval ka Eesti sõjaajaloo teaduslik uurimine ning uurimistulemuste tutvustamine Eestis ja välismaal. Muuseumis selles valdkonnas tehtava teadustöö aasta tähtsaim üritus on tavaliselt kord aastas korraldatav sõjaajalookonverents, kuhu kutsutakse esinejaid nii Eestist kui ka välismaalt. 2011. aasta konverentsi teemaks oli „Sõda ja ühiskond: suhted sõjaväe ja tsiviilelanike vahel”. Kahepäevasel üritusel astusid peale ESMi enda töötajate ning Tartu ja Tallinna ajaloolaste üles ka teadlased Rootsist, Prantsusmaalt, Saksamaalt ja Ameerika Ühendriikidest. Osa neist ettekannetest ilmub teadusartiklikliks vormistatuna aastaraamatu käesoleva köite kaante vahel, kattes terve aastatuhande alates keskajast kuni 21. sajandi alguseni.

Kui Mart Lätte analüüsib sõja mõju tsiviilelanikele keskaegse Liivimaa konfliktide ajal ning dr Anna Maria Forssberg Rootsi armeemuuseumist kirjutab Prantsuse rahva õlule pandud sõjakoormast 30-aastase sõja ajal (1618–1648), siis Liisi Egliti teemaks on I maailmasõjas Vene armee ridades teeninud eesti sõdurite kirjavahetus oma perekonnaliikmete ja teiste lähedastega 1914.–1918. aastal. Kapten Mika Raudvassar Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustest on põhjalikult uurinud Eesti õhukaitse õhuvaatlusvõrgustikku – vanamoodsa nimega kodanlikku õhukaitset – 1920. ja 1930. aastate Eestis. Kaks artiklit puudutavad külma sõja ajastut. Balti Kaitsekolledži õppejõud dr Eric Allan Sibul käsitleb Korea raudtee koostööd Ameerika Ühendriikide raudteeuksustega Korea sõja ajal aastail 1950–1953. Teises artiklis tutvustab ESMi direktor Kristjan Luts

Nõukogude armee sundajateenistuse korraldust, võttes peale arhiiviallikate ja publitseeritud mälestuste aluseks ka andmed, mis on kogutud Eestist Nõukogude armeesse kutsutud meeste ankeetküsitluse käigus (küsitluse algatas mõne aasta eest ESM). Konverentsiettekannetel põhinevate artiklite osa selles kogumikus lõpetab Bundeswehri Sõjaajaloo Uurimise Ameti teaduri dr Jörg Echternkamp'i ülevaade langenute mälestamise tavade muutumisest Saksamaal külma sõja lõppemise järel.

ESMi aastaraamat on avatud kõigile sõjaajaloo uurijatele, kelle artiklil sobib kokku ajakirjanumbri teemaga ja saab retsensentidelt heakskiidu. Selles numbris avaldatakse kaks niisugust artiklit. Tallinna Ülikooli doktorant Arto Oll on uurinud Eesti sõjalaevastiku tegevuse algusaastaid (1920–1921), esmajoones seoses võimalike relvahangetega Suurbritanniast. Tartu Ülikooli doktorant Marek Miil keskendub oma artiklis aga ideoloogilisele sõjale külma sõja ajal, kirjeldades Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei võitlust Lääne massimeedia, sealhulgas Soome televisiooni vastu Eestis aastail 1968–1984.

ESMi koduleheküljel olevatest andmekogudest on üks populaarsemaid Eesti ohvitseride oma, mille eesmärk on teha huvilistele kättesaadavaks ajavahemikus 1918–1940 Eesti sõjaväes ohvitseriks ülendatud meeste teenistus- ja elulooandmed. Selle andmekogu looja Ülle Kraft kirjeldab aastaraamatus oma töö kõögipoolt – ohvitseride kohta leiduvaid allikaid ning nende kasutamisega seotud allikakriitilisi jm probleeme. Aastaraamatu viimane artikkel on ESMi asedirektorilt Leho Lõhmuselt, kes kirjutab Eesti sõjaväe pioneeripataljoni üleajateenijate kogu tegevusest 1920. ja 1930. aastatel.

Eesti sõjaajalugu pakub huvi ka inimestele väljastpool Eestit, kellest osa ei oska eesti keelt. Teisalt tegutseb ESM aga esmajoones eesmärgiga tutvustada Eesti sõjaajalugu eesti inimestele. Selle dilemma ületamiseks on käesoleva aastaraamatu jaoks inglise keeles kirjutatud artiklid tõlgitud eesti keelde ning kõigile artiklitele on lisatud lühem või pikem ingliskeelne kokkuvõte. Seda näeb ette ka 21. sajandi alguse Eestis tavaks olev eestikeelse teadusartikli formaat.

Head lugemist!

Toomas Hiio
peatoimetaja